

ФІНАНСОВІ ТА ПОДАТКОВІ УМОВИ ІСНУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Анотація. У статті зазначено нормативно-правову базу, яка визначає основні етапи, умови та процес добровільного об'єднання територіальних громад, а також функції, яких набудуть об'єднані громади, і фінанси, які будуть надані для їх реалізації після завершення процедури об'єднання. Розглянуто форми фінансової підтримки добровільного об'єднання територіальних громад. Розкрито джерела формування та напрями видатків бюджетів об'єднаних громад. Досліджено недоліки формування фінансової основи об'єднаних територіальних громад. Запропоновано підходи щодо покращення фінансової підтримки державою добровільного об'єднання територіальних громад.

Ключові слова: об'єднана територіальна громада, перспективний план, децентралізація, реформування місцевого самоврядування.

ФИНАНСОВЫЕ И НАЛОГОВЫЕ УСЛОВИЯ
СУЩЕСТВОВАНИЯ ОБЪЕДИНЕННЫХ
ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН

FINANCIAL AND TAX CONDITIONS
FOR THE EXISTENCE OF
COMMUNITIES UNITED

Аннотация. В статье указано нормативно-правовую базу, которая определяет основные этапы, условия и процесс добровольного объединения территориальных общин, а также функции, которые приобретут объединенные общины, и финансы, которые будут предоставлены для их реализации после завершения процедуры объединения. Рассмотрены формы финансовой поддержки добровольного объединения территориальных общин. Раскрыты источники формирования и направления расходов бюджетов объединенных общин. Исследованы недостатки формирования финансовой основы объединенных территориальных общин. Предложены подходы по улучшению финансовой поддержки государством добровольного объединения территориальных общин.

Ключевые слова: объединенная территориальная община, перспективный план, децентрализация, реформирование местного самоуправления.

Abstract. The article states the regulatory framework that defines the steps, the conditions and the voluntary association of local communities, as well as features that will become united community, and finance that will be provided for their implementation after completion of the merger. We consider forms of financial support voluntary association of communities. Reveals trends and sources of budget expenditures united communities. Investigated disadvantages of forming the financial basis of united communities. The approaches for improving the state financial support voluntary association of communities.

Keywords: sovereign debt, sovereign bankruptcy, united territorial community, perspective plan, decentralization, reform of local government.

Вступ. В Україні триває процес реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, адже система місцевого самоврядування на сьогодні не задовольняє потреб суспільства в адміністративних, соціальних та інших послугах на відповідних територіях.

Лише 5% жителів України позитивно оцінюють якість надання адміністративних послуг в Україні, що пояснює неефективність останніх[12]. Починаючи з 1991 року, чисельність сільського населення зменшилася на 2,5 млн. осіб, а кількість сільських населених пунктів – на 348 одиниць. Разом з тим, кількість сільських рад збільшилася на 1067 одиниць[10, с.4]. В Україні 11518 сільських, селищних, міських територіальних громад, із них 10278 сільських. В 9478 сільських територіальних громадах(92%) – менше 3000 жителів. В 4809 сільських територіальних громадах(47%) – менше 1000 жителів [19]. Бюджети сіл, селищ та міст районного значення майже на 75% складаються з дотації вирівнювання, а майже 500 громад на 95% утримуються з Держбюджету[18]. Органи місцевого самоврядування таких громад практично не можуть реалізовувати надані їм законом повноваження. Здійснення постійної фінансової підтримки через районні бюджети малочисельних територіальних громад з

використанням системи дотацій вирівнювання є обтяжливим для державного бюджету та стримує розвиток малих міст і великих селищ. Удосконалення потребує також система територіальної організації влади з метою підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території.

Початком реформування місцевого самоврядування стало розпорядження Кабміну від 1 квітня 2014 р. «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні»[9], що в цілому пояснювала основні складові майбутнього реформування цієї галузі. У червні 2014р. був прийнятий Закон України «Про співробітництво територіальних громад», котрий дав можливість здійснити перші кроки щодо об'єднувчих процесів між територіальними громадами. Прийняті та підписані Президентом закони «Про засади державної регіональної політики» та «Про добровільне об'єднання територіальних громад» стали важливими кроками на шляху до децентралізації, яка базується на принципі субсидіарності – одному з основоположних принципів Європейського Союзу, згідно з яким спільнота вдається до будь-яких заходів лише в тому разі, якщо вони ефективніші за відповідні заходи на нижчих рівнях[13]. Такі основні інструменти розвитку громад як співробітництво і об'єднання отримати вже певну підтримку. Внесено зміни до Податкового та Бюджетного кодексів, затверджено Методику формування спроможних територіальних громад, розроблено проект змін до Конституції України щодо децентралізації.

Об'єднання територіальних громад на сьогодні є однією з найбільш обговорюваних тем та напрямів реформ, зокрема, реформи місцевого самоврядування, успішна реалізація якої має стати підґрунтям для створення дійсно спроможних територіальних громад.

Окрім Концепції реформування місцевого самоврядування та Плану її реалізації, які фактично є лише рамковими документами впровадження реформ, варто зазначити офіційні документи, котрі визначають основні етапи, умови та власне процес добровільного об'єднання територіальних громад, а також функції та обов'язки, яких набудуть об'єднані територіальні громади, і фінанси, які будуть надані для їх реалізації після завершення процедури об'єднання. Це, зокрема: Закони України «Про співробітництво територіальних громад»(від 17.06.2014р. №1508-18)[6], «Про добровільне об'єднання територіальних громад»(від 05.02.2015р. №157-19)[4], «Про засади державної регіональної політики»(від 05.02.2015р. №156-VIII)[5], Бюджетний кодекс України, зі змінами, прийнятими Верховною Радою України від 10.02.2015р. №156-VIII[1], Методика формування спроможних територіальних громад, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 08.04.2015р. №214[8]. Важливою базою оперативної інформації про хід процесу об'єднання територіальних громад є публікації офіційного сайту Мінрегіонбуду України.

Наукових публікацій з досліджуваної теми практично немає.

Ми знаходимося а практичній стадії реформи місцевого самоврядування. Фінансова децентралізація пішла важко, але сьогодні маємо певний результат. Так, за I-е півріччя 2015 року доходи місцевих бюджетів зросли на 38% або на 44,6 млрд. грн. проти 32,4 млрд. грн. у 2014 році[20]. Підґрунтям цього стали зміни, які стимулювали територіальні громади до об'єднання через механізм переходу бюджетів об'єднаних громад на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом. До того ж, вони отримали обсяг видаткових повноважень з відповідним ресурсним забезпеченням на рівні міст обласного значення. Сільські, селищні та міські ради районного значення тепер, після цих змін, можуть здійснювати видатки лише на власні органи місцевого самоврядування, а також залишають за собою право на загальні видатки, котрі можуть реалізувати усі місцеві бюджети, що вказані у статті 91 Бюджетного кодексу[1].

Для того, щоб зростання фінансових ресурсів місцевого самоврядування забезпечило в першу чергу їх ефективне використання на розвиток громад та їх територій, в країні набирає обертів процес добровільного об'єднання громад. Він спрямований виключно на створення спроможних громад, тих, які забезпечать для своїх мешканців якісний рівень життя. Формування спроможних територіальних громад є одним із етапів реалізації реформи децентралізації влади в Україні.

Однією з головних цілей проведення об'єднання територіальних громад є економічна ефективність, а тому важливим чинником стимулювання має бути фінансова підтримка процесу створення об'єднаних територіальних громад.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних шляхів фінансової

підтримки процесу створення об'єднаних територіальних громад.

Досягнення визначеної мети передбачає вирішення таких дослідницьких завдань: розглянути законодавчі основи процесу добровільного об'єднання територіальних громад; визначити джерела надходжень до бюджетів об'єднаних громад; розкрити податкові стимули об'єднаних громад; виявити проблеми, котрі необхідно вирішити для зміцнення економічної основи об'єднаних територіальних громад; вказати можливі напрями поліпшення фінансової основи формування об'єднаних громад.

У роботі використовувалися такі методи дослідження, як аналіз і синтез, узагальнення, порівняння, логічний, сходження від абстрактного до конкретного.

Результати. Стаття 10 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначає, що держава здійснює фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст шляхом надання об'єднаній територіальній громаді коштів у вигляді субвенцій на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку такої територіальної громади. Пропозиції щодо надання фінансової підтримки об'єднаній територіальній громаді вносяться Радою міністрів Автономної Республіки Крим, відповідною обласною державною адміністрацією за поданням місцевої ради об'єднаної територіальної громади Кабінету Міністрів України не пізніше 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому передбачається надання такої фінансової підтримки. Загальний обсяг фінансової підтримки, згідно законопроекту, розподілятиметься між бюджетами об'єднаних територіальних громад пропорційно до їхньої площі та кількості сільського населення. Порядок надання субвенцій з Державного бюджету об'єднаним територіальним громадам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Згідно з законодавством, субвенції з Держбюджету об'єднаним територіальним громадам – це один з найбільш вагомих важелів, якими держава стимулюватиме створення таких громад. Державна підтримка має бути спрямована на створення та розвиток відповідної інфраструктури об'єднаних громад. Для прикладу: в Естонії фінансова підтримка новостворених об'єднаних волостей здійснювалась таким чином: із держбюджету надавалась дотація з розрахунку 50 євро на одного жителя, додатково від 150 до 400 тис. євро одноразової виплати у місцевий бюджет, ще й надавалась перевага при фінансуванні закордонними донорами[11, с.11].

Сам процес об'єднання територіальних громад має відбуватися у відповідності з Перспективним планом формування спроможних територіальних громад, який розробляється на підставі Методики формування спроможних громад. При цьому Перспективний план дозволить передбачити не лише адміністративно-управлінську складову, але й розвиток інфраструктури та залучення фінансів. За своїми повноваженнями, можливостями доступу та розпорядження фінансовими ресурсами, об'єднана територіальна громада набуває фактичний статус міста обласного значення[15].

Створюються такі основи для фінансування об'єднаної громади: податкові та фінансові надходження згідно з новими змінами до Бюджетного кодексу; освітня, медична та інфраструктурна субвенції, котрі надходять з Держбюджету України; кошти Фонду регіонального розвитку; прямі міжнародні запозичення(донорська допомога).

Зупинимось детальніше на кожній із них.

Після створення об'єднаної громади до бюджету громади надходить 60% податку на доходи фізичних осіб та 25% екологічного податку, а також низка інших надходжень. Місцеві бюджети отримали два нові види надходжень: медичну та освітню субвенції - цільовий платіж. Залишки коштів за освітньою та медичною субвенціями в кінці року зберігатимуться на рахунках місцевих бюджетів, у формулі розрахунку обсягу даних субвенцій, і будуть використовуватися у наступному бюджетному періоді.

Бюджет об'єднаної територіальної громади отримує прямий зв'язок з Державним бюджетом.

Освітня субвенція перераховується у бюджет об'єднаної громади згідно з формулою однаковою для всіх регіонів, яка розробляється Міносвіти і затверджується Кабміном, надається для утримання загальноосвітніх шкіл, дошкільних відділень навчально-виховних комплексів та може спрямовуватися на оптимізацію мережі навчальних закладів.

Спеціалізовані навчальні заклади фінансуються з бюджету району чи області.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015р. №6[7] відповідні

місцеві ради мають право розподіляти залишки субвенції на кінець бюджетного періоду відповідними рішеннями, а також додатково понад обсяги субвенції планувати та здійснювати з місцевих бюджетів оплату поточних та капітальних видатків навчальних закладів.

Об'єднана територіальна громада отримує медичну субвенцію на: первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу; програми медико-санітарної освіти; інші державні програми медичної та санітарної допомоги.

Ця субвенція може спрямовуватися на реалізацію заходів з оптимізації мережі закладів охорони здоров'я.

Медична субвенція розподіляється між відповідними бюджетами на основі формули, яка розроблена МОЗ, та затверджується Кабінетом Міністрів України.

Залишки коштів за медичною субвенцією на кінець бюджетного періоду зберігаються на рахунках відповідних місцевих бюджетів і можуть використовуватися у наступному бюджетному періоді з урахуванням цільового призначення субвенції, у тому числі на оновлення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я.

Уряд також буде виділяти інфраструктурну субвенцію згідно з планом її соціально-економічного розвитку.

Пропозиції щодо надання фінансової підтримки об'єднаній територіальній громаді вносяться обласною державною адміністрацією за поданням місцевої ради об'єднаної територіальної громади Кабінету Міністрів України не пізніше 15 липня року, що передуює бюджетному періоду, в якому передбачається надання такої фінансової підтримки. Загальний обсяг фінансової підтримки розподілятиметься між бюджетами об'єднаних територіальних громад пропорційно до площі об'єднаної територіальної громади та кількості сільського населення у такій територіальній громаді з рівною вагою обох цих факторів. Загальний обсяг субвенцій на формування відповідної інфраструктури об'єднаних територіальних громад визначається законом про Державний бюджет України.

Одним із шляхів співфінансування основних заходів стратегії розвитку територіальних громад є кошти Фонду регіонального розвитку, питання використання яких врегульовано Законом України «Про засади державної регіональної політики», Законом України «Про співробітництво територіальних громад», постановою КМУ від 18 березня 2015р. №196 «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку», постановою КМУ від 18 березня 2015р. №195 «Питання використання у 2015 році коштів державного фонду регіонального розвитку». Так, на підтримку об'єднаних громад у Бюджеті на 2016 рік буде виділено 3,5 млрд. грн.[17]

Загальний обсяг Фонду регіонального розвитку – 3 млрд. грн. на рік. У 2015 році Івано-Франківській області виділено близько 140 млн. грн. Для оцінки проектів, які подаються до Фонду регіонального розвитку обласної державної адміністрації створюється регіональна Комісія, яка оцінює проекти. Обласна державна адміністрація подає список проектів Кабінетові Міністрів України.

Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин»[3] суттєво спрощуються міжбюджетні відносини, суб'єктами яких будуть об'єднані територіальні громади, зокрема: перехід бюджетів об'єднаних територіальних громад на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, наділення громад повноваженнями, рівнозначними повноваженням міст обласного значення; встановлення нової системи вирівнювання за закріпленими загальнодержавними податками (податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб) – залежно від рівня надходжень на одного жителя; встановлення нових податків, що будуть надходити в бюджети об'єднаних територіальних громад.

Об'єднана громада може самостійно брати міжнародні запозичення та допомогу. Це є важливою нормою, яка дозволить отримати прямі фінансові вливання до бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Доходи громад, що об'єдналися, прогноуються значно більшими. Так, збільшення ресурсної бази об'єднаних територіальних громад планується через передачу з державного бюджету плати за надання адміністративних послуг та держмита. Окрім того, за місцевими бюджетами закріплюється 100% податку на майно, землю, транспорт та включення до оподаткування некомерційного майна. До того ж, кошти можна буде отримати через впровадження збору з роздрібного продажу підакцизних товарів за ставкою 5% від вартості реалізованого товару, закріплення за місцевими бюджетами 60% податку на доходи фізосіб,

передачу до бюджету територіальної громади 25% екологічного податку. Разом з тим, до бюджету спрямовуватимуться 100% єдиного податку та 100% податку на прибуток установ та фінустанов комунальної власності [16]. Всі інші податки будуть «успадковані» від тих, що поступають зараз до необ'єднаних громад, надходження спеціального фонду не змінюватимуться. Всі ці доходи поступатимуть в один «об'єднаний» бюджет територіальних громад.

Зрозуміло, що головним фінансовим стимулом об'єднання має стати 60% податку на доходи фізичних осіб як основний бюджетоутворюючий податок у громадах. Визначення місця сплати податків на доходи фізичних осіб, що передбачено Бюджетним кодексом України, дозволить забезпечити сплату податків підприємствами безпосередньо в місці здійснення діяльності, а не за місцем реєстрації, що матиме позитивний вплив на розвиток територій. Важливим є також і те, що єдиний сільськогосподарський податок на землю з 1 січня 2015 року замінив собою фіксований сільськогосподарський податок. Передбачена також плата за розміщення тимчасово вільних коштів органів місцевого самоврядування.

Отже, як бачимо, база оподаткування для об'єднаних територіальних громад досить значна і передбачає зарахування до бюджетів цих громад великої кількості податків, що дозволить суттєво збільшити власне і загальний розмір цих бюджетів. Крім того, важливо відзначити, що ці бюджети фактично стають незалежними, право розпоряджатись ними отримує виключно рада громади, а сама громада переходить на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом. Бюджет громади отримуватиме базову дотацію за умови, якщо доходи не перекриватимуть видатків бюджету громади, до того ж у випадку економії коштів, останні можуть бути направлені на інші галузі у відповідності до рішення сесії ради. Це забезпечує незалежність та самостійність об'єднаних громад у формуванні та реалізації власних бюджетів.

Таким чином, Бюджетний кодекс передбачив не тільки джерела надходжень та механізми формування бюджетів об'єднаних територіальних громад, які сформується у відповідності до Закону та Перспективного плану, а й надав важелі впливу для розвитку сільських територій.

Окремо звернемо увагу на положення Бюджетного кодексу України, які визначають видатки бюджетів як існуючих, так і майбутніх об'єднаних територіальних громад. Видатки прописано двома окремими статтями 88, 89 Бюджетного кодексу. Таким чином, ми бачимо, що фактично всі головні типи видатків по напрямках: освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення (включаючи пільги, субсидії, компенсації проїзду та інші виплати), культура та спорт – повністю покладаються на бюджети об'єднаних територіальних громад. Об'єднана територіальна громада самостійно визначатиме обсяги та напрямки фінансування всіх вищезазначених сфер та, відповідно, буде розпоряджатись майном, яке знаходиться на її території. Варто зазначити, що для територіальних громад, які не пройдуть процес об'єднання, передбачено лише один вид видатків – на забезпечення діяльності власне самого органу місцевого самоврядування. Тому такі територіальні громади будуть позбавлені всіх делегованих повноважень та, відповідно, фінансування на їх здійснення. Це також має стимулювати громади до процесу об'єднання.

Отже, важливим фактором добровільного об'єднання громад має стати взаємна вигода. Так, договори про співпрацю між громадами можуть передбачати спільне управління ресурсами, створення спільних комунальних структур для вирішення проблем жителів громад.

Основними чинниками, заради яких будуть об'єднуватися територіальні громади, є отримання економічної та податкової самостійності, наділення їх такими повноваженнями, які фактично нададуть об'єднаним територіальним громадам статусу, який сьогодні мають міста обласного значення. У ході дослідження нами було виявлено ряд недоліків формування фінансової основи об'єднаних територіальних громад, а саме:

- у Законі України «Про об'єднання територіальних громад» не прописано, як громади повинні об'єднуватися, і який це буде період;
- немає чіткого визначення, що таке «відповідна інфраструктура», на розвиток якої може витратиться державна субвенція;
- процедура отримання об'єднаною територіальною громадою фінансової підтримки від держави є досить багатокроковою;
- не визначено розмір допомоги;
- не внесено до чинного законодавства і механізму фінансування делегованих повноважень органів місцевого самоврядування міст районного значення, селищ та сіл на

перехідний період до формування дієздатних громад шляхом їх об'єднання;

- не вирішеним є питання стосовно права розпоряджатись землями за межами населених пунктів – чітко не визначено, чи буде передано це право об'єднаним територіальним громадам;
  - поза увагою залишилися також закріплення обсягу бюджету розвитку в розмірі не менше 10% від доходів загального фонду відповідного місцевого бюджету для здійснення на належному рівні капітальних видатків; норми щодо концентрації ресурсів та повноважень на обласному рівні для належного фінансування заходів окремих державних програм;
  - необхідно враховувати реверсну дотацію, що пояснює повернення коштів (вилучення) до держбюджету за умови перевиконання доходів до бюджету громад;
  - проблема, котру необхідно вирішити – казначейське обслуговування місцевих бюджетів.
- Потрібно дозволити радам громад перейти на користування своїми рахунками у банківській системі.

Вважаємо, що має місце нечіткість визначення механізмів та форм державної фінансової підтримки процесу створення об'єднаних територіальних громад, що на нашу думку, потребує нормативно-правового врегулювання.

Вважаємо за доцільне, щоб фінансова підтримка державою добровільного об'єднання територіальних громад надавалась автоматично після об'єднання громад, без необхідності окремого погодження з обласною державною адміністрацією та Кабінетом Міністрів України. До того ж, при визначенні розміру допомоги необхідним є встановлення чіткого критерію з прямою прив'язкою, наприклад, до кількості населення в об'єднаній територіальній громаді, що дозволило б головам громад легко підраховувати розмір майбутньої субвенції та пояснювати населенню переваги від об'єднання. Варто також формувати план соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади ще на етапі об'єднання, щоб потім одразу ж його затвердити і звернутись за державною фінансовою підтримкою. При цьому, варто зазначити, що мешканці громад матимуть змогу контролювати видатки з бюджету на єдиному веб-порталі надання публічних послуг, що передбачає Закон України "Про відкритість використання публічних коштів" [2], який має набути чинності восени 2015 року.

Перспективні плани, які затверджують у різних областях держави, не є кінцевими, вони вдосконалюватимуться, аби покращити умови сіл та селищ після об'єднання. Нам потрібна сильна європейська країна. Для цього нам слід сформувати сильні територіальні громади. Тільки після створення спроможних конкурентних громад можна здійснювати подальшу децентралізацію [14].

Висновки. Можемо зазначити, що за умови дотримання Закону в процесі об'єднання новостворені об'єднані територіальні громади, які відповідатимуть Перспективним планам формування громад, отримують значні економічні, фінансові та податкові надходження, а також реальні механізми самостійного управління громадами та їх майном.

Як результат реформи маємо отримати економічно, фінансово та інфраструктурно спроможні громади; сформувати нові еліти на місцях; встановити горизонтальні відносини між державними органами, місцевим самоврядуванням, приватним сектором; отримати ширші управлінські можливості та ресурсну базу; отримати інструменти для формування інвестиційного середовища; забезпечити вирішення соціальних проблем; сформувати нові світоглядні та культурно – освітні підходи для конструювання регіональних особливостей, що наповнюватимуть єдиний загальноукраїнський контекст.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні фінансових та податкових основ створення об'єднаних територіальних громад.

Теоретична значимість дослідження полягає в обґрунтуванні основ для фінансування та формування бази оподаткування об'єднаних громад.

Практична значимість роботи визначається конкретними пропозиціями порядку надання фінансової підтримки процесу об'єднання територіальних громад.

Результати дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення механізмів фінансової підтримки об'єднання територіальних громад.

На нашу думку, потребують подальших наукових розробок питання механізмів та форм державної фінансової підтримки процесу об'єднання територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.44.0>

2. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11.02.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/183-19>
3. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 № 79-VIII, ост. ред. від 26.04.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19>
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від від 05.02.2015 № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-viii>
5. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
6. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
7. Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015р. №6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/6-2015-%D0%BF>
8. Методика формування спроможних територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015р. №214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>
9. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014р. №333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
10. Кавунець А.В., Дорох В.В. Особливості об'єднання територіальних громад в Україні(регіональний аспект): Метод. посіб. – Вінниця, ФОП “Корзун Д.Ю.”, 2015. – 60с.
11. Ткачук А.Ф. Естонія: місцеве самоврядування. Робочі записки / Анатолій Ткачук. – К.: ІКЦ «Легальний статус», 2014. – 48 с.
12. Громади, об'єднуйтесь, враховуючи ризики. Реформа місцевого самоврядування – ключовий етап для формування нової системи, в котрій ми будемо жити. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?gromadi_obyednuytes_vrahovuyuchi_riziki&objectId=1350343
13. Дем'яненко Л. Добровільне об'єднання територіальних громад – позитивні зміни у сфері децентралізації влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=968:rozvitok-teritorialnikh-gromad&catid=8&Itemid=350
14. Децентралізація влади: рік реформ, зміст, ризики, можливості та роль громадянського суспільства. Конференція 11 червня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.adm-km.gov.ua/doc/office_ref/doc22062015_1.pdf
15. Децентралізація: як об'єднатися територіальним громадам(методичні рекомендації, прийняті закони та законопроекти) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://volya.ua/pdf/hromada/decentralization_to_unite_the_territorial_community.pdf
16. Звідки отримуватимуть фінансування об'єднані громади на Волині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.lutsk.ua/ukr/news/77456/>
17. На підтримку об'єднаних громад у бюджеті на 2016 рік буде закладено 3,5 млрд. грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/news/podderzhku-obedinennyh-obshchinyudzhete-1434018219.html>
18. Основні завдання органів місцевого самоврядування у процесі проведення добровільного об'єднання територіальних громад. Хмельницька обласна рада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.adm.km.ua/doc/doc10000_3.pdf
19. Презентація законопроектів щодо об'єднання та співробітництва територіальних громад. 13 березня 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/3562/Obednannya_spivrobotnuctvo.pdf
20. Процес добровільного об'єднання громад набирає обертів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248342421&cat_id=244277212

05.08.2015

УДК 658.310.8.012.32(045)

Махначова Н.М.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування
ДВНЗ «ВТЕІ КНТЕУ»

Бондар О.С.

здобувач освітнього ступеня «магістр»
ДВНЗ «ВТЕІ КНТЕУ»